

Nowe Sady, 28.07.2022

Stanowisko w sprawie Zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych nr 58 z dnia 5.07.2022 r.

5 Lipca 2022 roku na konferencji prasowej Edward Siarka – pełnomocnik Rządu do spraw Leśnictwa i Łowiectwa wraz z Józefem Kubicą – pełniącym obowiązki Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych ogłosili podpisanie Zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w s. wytycznych do zagospodarowania lasów o zwiększonej funkcji społecznej na gruntach w Zarządzie Lasów Państwowych. Krok taki jest podyktowany ciągłą presją społeczeństwa na PGL Lasy Państwowe, by te ostatnie zmodyfikowały sposób zarządzania lasami dopasowując się do aktualnych wymagań społecznych w zakresie rekreacyjnej i społecznej funkcji lasów.

Nie da się ukryć, że **taka zmiana paradygmatu dotyczącego zarządzania lasami o zwiększonej funkcji społecznej jest bardzo pożądana i potrzebna, oraz stanowi miarę wypełniania przez gospodarkę leśną do wyzwań dzisiejszych czasów**. Poniżej postaramy się przeprowadzić analizę wspomnianego już rozporządzenia, aby odpowiedzieć na pytanie, czy jest to dokument przełomowy, i czy wypełni oczekiwania społeczeństwa wobec instytucji zarządzającej naszymi lasami.

Poniższa analiza w pierwszym punkcie porównuje deklarowane na konferencji prasowej i w filmie promocyjnym intencje z zapisami Zarządzenia, a w punkcie drugim odniesie się do części zapisów i ich następstw.

1. Deklaracje a realne zapisy.

1.1. „Lasy Społeczne – zaprojektujmy je razem”.

Już na samym początku nasuwa się pytanie, jak została wypełniona ta deklaracja – **tnz. którzy przedstawiciele społecznych ruchów leśnych zostali zaproszeni do prac nad kształtem projektu zarządzenia**. Czy znaleźli się tam przedstawiciele licznych inicjatyw zajmujących się lasami, o których mowa w „wytycznych”? Ministerstwo Środowiska i Lasy Państwowe nie podały pełnego składu komisji pracującej nad projektem.

1.2. „Nowa kategoria lasów: wokół miast i osiedli, często odwiedzane, w sąsiedztwie ośrodków wypoczynkowych, lasy uzdrowiskowe”.

§ 2, pkt. 6. wprowadza nowy rodzaj gospodarstwa obok lasów gospodarczych, lasów ochronnych i gospodarstwa specjalnego: gospodarstwa lasów oddziaływania społecznego (LOS). Jest to krok w dobrym kierunku.

1.3. „Udział społeczeństwa w wyznaczaniu nowych obszarów”

Zastanawiające jest w jaki sposób dokument gwarantuje udział społeczeństwa w wyznaczaniu nowych obszarów. § 2, pkt. 6 zaznacza, że propozycje obszarów leśnych o zwiększonej funkcji społecznej przedstawia nadleśniczy podczas narady wstępnej do prac urzędniowych i odpowiednio do akceptacji przez Komisje Założeń Planu (KZP). § 14, pkt. 2. Wprowadza instytucje Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW) złożoną z różnych aktywnych grup interesariuszy społecznych, z którymi należy prowadzić dialog. Nie jest jednak jasne jaki ZLW będzie miał wpływ na kształt propozycji nadleśniczego, i czy będzie je zatwierdzał podczas KZP, oraz czy będzie możliwe niezatwierdzenie tych propozycji, i jakie to będzie miało konsekwencje przy

wyznaczaniu gospodarstwa lasów oddziaływania społecznego (LOS). Pytanie jest zasadne, gdyż „dialog” nie wymaga od nadleśniczego by wysłuchał głosu społecznego i ustanowił lasy oddziaływania społecznego w kształcie, wielkości i zasięgu jaki sugeruje strona społeczna. Nie ma żadnych gwarancji, że współpraca będzie wychodziła poza działania znane w dotychczasowym modelu konsultacji społecznych na temat Planu Urządzenia Lasu.

1.4. „Co się zmieni? Bez zrębów zupełnych, prace poza sezonem turystycznym, działamy elastycznie i indywidualnie>”

§ 5, pkt. 4. Wprowadza odstępstwa od ogólnej zasady niestosowania rębni zupełnych w przypadku wymagań gatunków i siedlisk wymagających tego rodzaju rębni, w przypadku kłęsk i szkód w lasach, lub w przypadku uzyskania akceptacji społecznej dla takich działań gospodarczych. Nie jest jasne jak nadleśniczy powinien uzyskać „akceptację społeczną”. Czy będzie to opinia Zespołu Lokalnej Współpracy, czy będzie to jakiś inny przejrzysty sposób uzyskiwania akceptacji? Bez takiego wyjaśnienia można się spodziewać nadużywania możliwości stosowania rębni zupełnych przy niejasno wyrażonej „akceptacji społecznej” stwierdzonej przez nadleśniczego. Niejasny jest również zakres cięć możliwych do stosowania w dopuszczonej dla lasów oddziaływania społecznego (LOS) rębni IVd (stopniowej- gniazdowej –udoskonalonej), gdyż rębnia taka dopuszcza również stosowanie cięć zupełnych (takich jak w rębni zupełnej), co stwierdza również § 6 pkt. 1.

Niestety nigdzie w dokumencie nie jest zapisana druga zmiana dla LOS – „prace poza sezonem turystycznym”. Mogło by się wydawać, że w większości lasów Polski sezon ten przypada na sezon wiosenno-letni i przeciąga się na okres wczesnej jesieni (grzybobranie). W tym zakresie pokrywa się zasadniczo z sezonem lęgowym ptaków. Idąc tym tokiem rozumowania, w Zarządzeniu powinien pojawić się zapis o prowadzeniu prac poza sezonem turystycznym, głównie zimą, poza lasami, w których ze względu na ich charakter, sezon turystyczny ma swoją kulminację zimą. Niestety w zarządzeniu pojawia się tylko niejasny zapis w § 9, pkt. 1 „Terminy realizacji zabiegów gospodarczych powinny uwzględniać aktualne regulacje z zakresu ochrony przyrody, potrzeby pielęgnowania lasu i jego ochrony, oraz natężenie ruchu turystycznego”. Jest to jednak zapis bardzo elastyczny w stosowaniu, nie wskazujący jasno na konieczność prowadzenia prac poza sezonem turystycznym.

1.5. „Na bieżąco konsultujemy gospodarowanie lasami społecznymi”.

Niestety w zarządzeniu nie znajdziemy żadnych przepisów mówiących o ciągłym i bieżącym konsultowaniu gospodarowania lasami oddziaływania społecznego, ani tego z kim, w jakim trybie, terminie i zakresie, takie konsultacje na bieżąco mają się odbywać. § 14, pkt. 5 mówi: „W szczególnych przypadkach możliwe jest omawianie bieżących zamierzeń gospodarczych z przedstawicielami lokalnej społeczności”. Przepis ten jednak nie mówi o bieżących, ciągłych konsultacjach, ale tylko o szczególnych przypadkach, nie wskazując kiedy takie szczególne przypadki miałyby miejsce. Oczywiście zasadnym byłoby wprowadzić przepis na mocy którego nadleśniczy powinien konsultować wszystkie swoje zamierzenia gospodarcze właśnie z ZLW, niestety takiego zapisu nie ma, a ten który istnieje nie jest tożsamy z bieżącymi konsultacjami gospodarowania lasami społecznymi.

2. Analiza niektórych zapisów „wytycznych”

2.1. Należy odnotować, że **krokiem w dobrym kierunku jest zadeklarowanie stosowania w lasach oddziaływania społecznego stosowania przede wszystkim rębni złożonych o długim i bardzo długim okresie odnowienia z**

nieschematycznymi cięciami, oraz ograniczenie cięć pielęgnacyjnych do cięć sanitarnych lub kształtujących krajobraz (§ 2, pkt 9.)

- 2.2. § 5, pkt. 5. **wprowadza słusznie preferencje dla stosowania w lasach o zwiększonej funkcji społecznej (czyli przyszłych lasach oddziaływania społecznego) rębnie IV d (rębnia stopniowa- gniazdowa- udoskonalona) oraz rębnie V (przerębowa).** Znane są gospodarcze i siedliskowe uwarunkowania stosowania tych rębni, ale zarządzenie nic nie mówi o uwarunkowaniach społecznych które decydowałyby o stosowaniu jednej z tych dwóch rębni. Może to prowadzić do całkowitej marginalizacji rębni przerębowej, która daje najlepsze efekty krajobrazowe przy zagospodarowaniu lasów cennych społecznie.
- 2.3. § 13. Zarządzenia mówi o różnych działaniach edukacyjnych i medialnych mających minimalizować ryzyko zdarzeń konfliktowych. Oprócz wszystkich istotnych z punktu widzenia Lasów Państwowych działań i polityk mających wpływać na łagodzenie i zapobieganie konfliktom, należy pamiętać, że **żadna informacja, edukacja i wyjaśnienia nie zastąpią rzetelnej debaty ze społeczeństwem. Taka debata powinna dawać wszystkim stronom równe prawa i mieć na celu wypracowanie takich sposobów zarządzania i gospodarowania lasem, jakie są ważne, istotne i celowe z punktu widzenia społecznego, i jakie pozwolą na takie ukształtowanie lasu, które będzie akceptowane przez społeczeństwo.** Takie działania pozwolą na spełnienie funkcji społecznych lasu – nawet tych najmniej uchwytnych, jak funkcja relaksacyjna, estetyczna i duchowa. Polskie społeczeństwo chce współdecydować o tym jak jest zarządzane i gospodarowane nasze wspólne i narodowe dobro, dlatego nie może dłużej akceptować lekceważenia i braku dialogu ze strony instytucji zarządzającej tym dobrem. To jest więc jedyny sposób na zapobieganie aktualnym i przyszłym konfliktom.
- 2.4. Pozytywnie należy ocenić wprowadzenie forum dialogu w postaci Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLP). Jednak z zapisów zarządzenia (§ 14.) wyłania się obraz gremium efemerycznego, słabo (lub w ogóle) nie umocowanego w przepisach, z którym można prowadzić dialog, ale którego zdanie i opinia nie są wiążące, przez co nie obliguje nadleśniczego do postulowanych zmian. Powinno się wprowadzić zapisy, które nadadzą ZLW jasne kompetencje, będące na tyle silne, aby zdanie tego gremium było liczące się dla zarządzającego terenem nadleśniczego.
- 2.5. Należy również wymienić czego brakuje w Zarządzeniu, lub w wyjaśnieniach Ministerstwa i Lasów Państwowych przekazanych w trakcie konferencji. **Nie wiadomo na przykład czy wprowadzenie zarządzenia będzie zmieniało inne dokumenty kształtujące zarządzanie i gospodarowanie lasami w Polsce.** Czy będą zatem zmiany w Zasadach Hodowli Lasu, w Instrukcji Urządzania Lasów, które pozwolą na wprowadzenie odpowiednich modyfikacji dla nowej kategorii lasów oddziaływania społecznego? Czy planowane są zmiany w Ustawie o Lasach?
- 2.6. Kolejną niewiadomą jest jaka będzie docelowa/minimalna/maksymalna powierzchnia LOS? Czy Lasy Państwowe w jakiś sposób przeanalizowały które tereny będą wchodziły w kategorię lasów oddziaływania społecznego?
- 2.7. Tym, co od wielu lat powoduje konflikty na styku gospodarka leśna/społeczne zagospodarowanie lasu, jest uznaniowość przyjmowania, bądź nieprzyjmowania wniosków społeczeństwa w trakcie konsultacji do Planów Urządzania Lasu. Te decyzje są ostateczne i nie przysługuje od nich odwołanie. **Czy w przypadku odmownej decyzji w stosunku do wniosków społecznych powołania konkretnych lasów oddziaływania społecznego, w czasie konsultacji do PUL będzie przysługiwać odwołanie?** Tego nie wiemy, ale nic na to nie wskazuje.

- 2.8. Dokument sugeruje, że ZLP może działać nie tylko na etapie przygotowywania nowego PUL, ale także w trakcie jego trwania. Nie jest jednak jasne, czy, i w jaki sposób będzie można wprowadzać zmiany w istniejącym PULu (w formie aneksów) na wniosek ZLP?

Zmiana podejścia do zarządzania lasami ważnymi społecznie jest jednym z wyzwań leśnictwa naszych czasów, gdyż zmieniło się społeczne postrzeganie lasu, gospodarki leśnej i oczekiwania wobec nich. Z tego też powodu zarządzenie jak to z 5 lipca 2022 r. było oczekiwane z niecierpliwością. Sam fakt zajęcia się sprawą lasów ważnych społecznie i wydanie zarządzenia w tej sprawie jest krokiem w dobrą stronę. Niemniej jednak **sam dokument nie wydaje się ani przełomowy, ani rewolucyjny, gdyż nie posiada zapisów które dają realną partycypację społeczeństwa wobec lasów społecznie cennych, oraz realną możliwość współdecydowania co w takim lesie powinno, a czego nie powinno się robić. Pozostaje znana od dawna uznaniowość i brak narzędzi pozwalających na wpływanie na decyzję przedstawicieli LP oraz brak możliwości odwoływania się od tych decyzji.** Lasy Państwowe w świetle tego dokumentu cały czas pozostają swoim prawodawcą, wykonawcą i sędzią. Z tego też względu należy uznać dokument i jego zapisy za nieadekwatne do realnych potrzeb dzisiejszych czasów, a wprowadzane zmiany za zupełnie niewystarczające. Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych nr 58 z dn. 5.07.2022 r. niestety rozczarowuje. Nie pozostaje nic innego, jak zaczekać na nowe zarządzenie w sprawie lasów społecznie cennych, które nadadzą temu pozytywnemu krokowi w dobrą stronę realną moc sprawczą.

W imieniu Fundacji Dziedzictwo Przyrodnicze

Piotr Klub
Dr Antoni Kostka